

۲۰۲۱/۰۲/۲۸

داکتر ناصر اوریا / مختصات افغانستان، بخش: نخبگان و مشاهیر

یادی از یک قهرمان ملی واقعی زنده یاد احمد علی کهزاد

زنده یاد احمد علی کهزاد مؤرخ، نویسنده، شاعر، باستان شناس و محقق نامور افغانستان در یک خانواده منور در سال ۱۲۸۷ هجری شمسی مطابق ۱۹۰۷ میلادی دیده به جهان گشود. خدمات عظیم این بزرگمرد تاریخ افغانستان مخصوصاً در بخش تاریخ نگاری و باستان شناسی، فراموش ناشدنی و ماندگار است. وی در سال ۱۳۶۲ هجری شمسی مطابق ۱۹۸۳ میلادی دیده از جهان بیست و در جوار زیارت شاه دوشمشیره (ع) به خاک سپرده شد. یادش گرامی، روح اش شاد و بهشت برین مکانش باد.

ای کشور افغانستان، ای سرزمین باستان
مهد فروغ آریان، پاینده نامت جاودان
پاینده نامت جاودان
افغانی افغان دیار، آزاده ای در کهسار
دارم بنامت افتخار، تا زنده باشم در جهان
تا زنده باشم در جهان * احمد علی کهزاد

نومیالی افغان تاریخ لیکونکی، شاعر، لرغون پیژندونکی او خیرنوال بناغلی احمد علی کهزاد په ۱۲۸۷ لمریز هجری کال کبني، چي د ۱۹۰۷ میلادی کال سره سمون خوری، کابل کبني په یوه روښانه کورني کی نړی ته سترگی پرانیستی. د دی ستر خیرندوی او علمی شخصیت تاریخی خدمتونه په خانگری توگه د تاریخی پلټونو، لیکلو او لرغونپوهنی په برخه کبني نه هیریدنکی دی. بناغلی کهزاد زیات شمیر ارزښتناکه او تاریخی کتابونه، مقالې او رسالې په دری، پښتو، او بهرنیو ژبو لیکلې او ژباړلې دي، چي ځینی یی لاندی ذکر شوی دی. هغه د دری او پښتو ژبو سربیره فرانسوی، ایتالوی، او انگریزی ژبو سره آشنایی درلوده.

پوهاند کهزاد د ۱۳۶۲ لمریز کال د لیندی د میاشتی په دریمه نیټه چي د ۱۹۸۳ کال سره سمون خوری، له فانی نړی څخه سترگی پټی کړی او د شاه دوشمشیره (ع) زیارت ته نږدی خاور ته وسپارل شو. ارواح دی بناده او جنت دی ځای وی.

معلومات بیشتر:

مؤرخ، باستان شناس، شاعر، نویسنده و محقق نامور افغان احمد علی کهزاد فرزند میرزا محمد علی به تاریخ ۸ ثور سال ۱۲۸۷ هجری شمسی مطابق ۲۸ اپریل سال ۱۹۰۷ میلادی در کابل تاریخی دیده به جهان گشود. از مکتب استقلال با درجه ممتاز فارغ گردید و زبان فرانسوی را در آنجا آموخت. مقاله ای تحت عنوان "وطنپرستی" به لسان فرانسوی نوشت که مدیر فرانسوی مکتب وی را تحسین و مقاله را به پادشاه وقت، محمدنادر شاه نشان داد. شاه جاززه ای به کهزاد تفویض و وی را به حیث ترجمان دارالتحریر شاهی مقرر نمود. بعد از دوسال در این پست نظر به استعداد و درک عالی اش از مسائل فرهنگی و علمی به سمت منشی سفارت کبرای افغانستان در ایتالیا گماشته شد. باید یادآور شد که، احمد علی کهزاد اولین عضو هیأت باستان شناسی افغان بود که در حفاری های باستان شناسی افغانستان با هیأت های باستان شناسی ایتالوی و فرانسوی شرکت فعال داشت.

علاوه از زبان های دری، پشتو و فرانسوی با زبان انگلیسی نیز آشنایی داشت و هنگامی که به حیث سکرتر سفارت کبرای افغانستان در ایتالیا ایفای وظیفه می نمود، زبان ایتالی را نیز آموخت. علاوه از آموزش زبان ایتالی با اساسات باستان شناسی نیز آشنایی حاصل نموده و مطالعه و مشاهده آثار باستانی ایتالیا وی را به تحقیق و پژوهش در مسائل تاریخی و باستان شناسی علاقمند ساخت.

شایع است که نسبت برهم خوردن روابط با سفیر وقت دوباره به میهن برگشت و گفته می شود که نسبت توطیه ای به مدت یازده ماه در کابل محبوس گردید.

پس از آن در انجمن ادبی کابل به تحقیقات تاریخی مشغول گردید. وی حدود دو دهه در پُست رئیس انجمن تاریخ افغانستان خدمات ارزنده ای انجام داده است. همچنان به سمت سرپرست موزیم کابل و مدیر مسوول مجله و زین "آریانا" خدمات بزرگ نموده. همچنان به حیث مشاور وزارت معارف افغانستان مصدر خدمات شایان گردید.

علاوئاً جناب احمد علی کهزاد عضو انجمن دایره المعارف آریانا و انجمن های متعدد علمی بین المللی بود. بعضی پُست هایی را که جناب کهزاد در آن مصدر خدمات ارزشمند برای افغانستان شده است.

-اولین عضو هیأت باستان شناسی افغان که با هیأت های باستان شناسی فرانسوی و ایتالیایی در حفاری های باستان شناسی افغانستان شرکت فعال داشت

-رئیس انجمن ادبی کابل

-سرپرست ریاست موزیم کابل

-ریاست انجمن تاریخ افغانستان

-عضو انجمن دایره المعارف آریانا و...

استاد میر حسین شاه می نویسد:

"سفارت افغانستان در ایتالیا، در دوره نه ماه امارت حبیب الله کلکانی، سخت صدمه دیده بود و به بازسازی جدی نیاز داشت و کهزاد به انجام این کار همت گماشت. از زبان خودش شنیدم که سفارت، از دفتر تا بنا، از ته بازسازی شد و به صورت یکی از معتبرترین سفارت خانه های افغانستان در جهان درآمد."

با شروع جنگ جهانی دوم، مسئله اقامت شاه امان الله در کشور ایتالیا، سبب سردی روابط افغانستان و ایتالیا شد. از این رو، اعضای سفارت افغانستان، بشمول کهزاد خاک آن کشور را ترک کردند و کهزاد تصمیم گرفت تا از طریق ایران (بصورت زمینی) عازم وطن شود و هم دلچسبی داشت تا کتابهای مورد ضرورت و علاقه اش را از تهران خریداری کند. در این زمان، برادر شاه امان الله، سردار عنایت الله خان در تهران اقامت داشت. به این دلیل، بر کهزاد اتهام بستند که او رابطه بین شاه امان الله و برادرش برقرار کرده است. بنابراین، به مجردی که از سرحد ایران وارد افغانستان شد، او را توقیف و وی مدت یکسال را بدون استنطاق در محبس سپری کرد.

به مجرد ورود به سرحد اسلام قلعه، زیر نظر بود و چون به گمرک رسید مستقیماً به زندان تحویل داده شد. پس از يك سال از زندان آزاد گردید. همچنان که غالب آثار معتبر علمی و تاریخی در زندان ها نوشته شده است او نیز فرصت را مغتنم شمرده و به تالیف کتاب "تاریخ افغانستان قبل از اسلام" پرداخت

فریار کهزاد در این زمینه می نویسد:

"احمد علی کهزاد عضو مهم هیأت باستان شناسی افغانی گردید و با هیأت باستان شناسی فرانسه (D.A.F.A.) بخصوص "موسیو هاکن (J. Hackin) و "پروفیسور شلومبرگر (Prof. D. Schlumberger) در حفاریات ساحه های باستانی شرکت کرد. پس از آن که ایتالیایی ها به باستان شناسی افغانستان علاقمند شدند و مؤسسه نو بنیاد "مطالعات شرق شناسی ایتالیا (IsMEO) "با دعوت استاد کهزاد به رُم، موافقت نامه همکاری های باستان شناسی میان دو کشور را به امضا رسانید. دیری نگذشت که پروفیسور "توچی (Prof. Giuseppe Tucci) "رئیس مؤسسه مذکور از ایتالیا به کابل آمد و بعد از مطالعات مقدماتی باستان شناسی در افغانستان، کار خود را در "تپه سردار غزنه" آغاز کرد."

پوهاند میر حسین شاه می افزاید:

"پادشاه افغانستان، محمد ظاهر شاه و دو پسرکاکایش، سردار محمد داوود و سردار محمد نعیم به آموخته های وسیع این دانشمند در تاریخ افغانستان و کاوش های باستان شناسی او ارج می گذاشتند و در صورت ضرورت مأخذ مورد نیاز را از او جویا می شدند. چنان که يك روز قبل از قیام جمهوریت، سردار محمد داود، از او کتابی خواسته و استاد خود آن را نزدش برده بود. استاد استاد کهزاد می گفت: "هر وقت نزد او می رفتم با چای و شیرینی از من پذیرایی می کرد. آن روز هم چنین کرد. وقت برون رفتن، گفتم، بعد از آن که کتاب را تمام کردید خودم برای اعاده آن بیایم یا می فرستید. با تبسم

گفت: می فرستم." پادشاه و سردار محمد نعیم نیز هر وقت او را می دیدند، از کاوش‌ها و یافته‌های تازه باستان‌شناسی می‌پرسیدند."

شخصیت علمی احمدعلی کهزاد، با پنجاه سال کارهای علمی و تحقیقاتی و نگارش کتاب‌ها و آثار بیشمار وی به زبان‌های دری، پشتو، انگلیسی، فرانسوی و ایتالیایی نزد مردم افغانستان و جهان به حدی با اهمیت و با ارزش است، که او را از جمله دانشمندان طراز اول تاریخ‌نگاری و باستان‌شناسی معاصر افغانستان شناخته‌اند.

استاد احمدعلی کهزاد در دوران فعالیت خود جوایز و نشان‌های زیادی از رجال سیاسی و فرهنگی افغانستان و کشورهای مختلف دریافت نموده است که از مهم‌ترین آنها میتوان از نشان شوالیه هنر و ادب از دست مارشال دوگل رئیس‌جمهور وقت فرانسه، نشان دولت ایتالیا به خاطر فراگرفتن زبان این کشور و نشان وزارت معارف و لویه جرگه افغانستان و جایزه خوشحال خان خٔک، اشاره کرد.

استاد احمدعلی کهزاد طول عمر گرانبارش آثار، نوشته‌ها، مقالات، رسالات و تراجم ارزشمند و کم‌نظیری را از خویش به یادگار مانده که از جمله سرمایه‌های ملی افغانستان به شمار می‌رود.

لست آثار کتبی و نوشته‌های استاد کهزاد:

*کتابها و رساله‌ها:

۱- "تاریخ افغانستان" که در کابل به چاپ رسیده است، یکی از مهمترین این آثار است. این کتاب که در دو جلد منتشر شده است، به بررسی تاریخ افغانستان از دوران ماقبل تاریخ تا ظهور دین اسلام پرداخته است.

۲- کابل

۳- بالاحصار کابل و پیش آمد های تاریخی، جلد اول و دوم

۴- رجال و رویداد های تاریخی

۵- در زوایای تاریخ معاصر افغانستان

۶- افغانستان در پرتو تاریخ، جلد اول، دوم و سوم

۷- لشکرگاه

۸- فروغ فرهنگ

۹- بگرام

۱۰- آریانا

۱۱- تاریخ ادبیات افغانستان

۱۲- افغانستان در شاهنامه

۱۳- غرغشت یا گرشاسب

۱۵- افغانستان چهار راه تمدن و تهذیب (چاپ نشده)

۱۶- مسکوکات قدیم افغانستان

۱۷- مسکوکات افغانستان در عصر اسلام

۱۸- شاهنامه‌ها و مقایسه میان بعضی پهلوانان آن و اوستا

۱۹- رایان کابلی

۲۰- کنیشکا

۲۱- روابط فرهنگی افغانستان و هند

۲۲- سپرلو

۲۳- درفش ملی جمهوری

۲۴- رهنمای بامیان

۲۵- تایان (چاپ نشده)

۲۶- گلدسته عشق

۲۷- عرف و عادات افغانها

۲۸- ترتیب شاهان

۲۹- کوشانی‌های خورد یا کیداری‌ها

۳۰- امپراتوری کوشان شاهان

- ۳۱- ممدوحین شاهنامه یا شاهان اولیه آریانا
- ۳۲- مدنیت اوستایی
- ۳۳- مدنیت ویدی
- ۳۴- موزه کابل
- ۳۵- شاه بهار
- ۳۶- مسکوکات افغانستان
- ۳۷- تاریخ برای صنف هفتم
- ۳۸- از چنگیز تا تیمور
- ۳۹- منظره افغانستان
- ۴۰- سرخ کوتل
- ۴۱- زمان شاه و فعالیت دستگاه استعمار
- ۴۲- د افغانستان پخوانی تاریخ
- ۴۳- افغانستان قبل از اسلام (چاپ ناشده- نوشته در محبس)
- ۴۴- روئین تن و تهمتن در جنگ در وادی هیرمند (نشر نشده)
- ۴۵- سرین، تهمتن و پشوتن (نشر نشده)
- *سفرنامه‌ها:
- ۴۶- گزارش سفر هیئت کاروان زرد در ۱۳۱۰
- ۴۷- ۲۸۰۰۰ مایل... .
- ۴۸- در امتداد کوه بابا و هری رود
- ۴۹- از سروبی تا اسمار
- ۵۰- از گلپهار تا سروبی
- *درامه‌ها (نمایشنامه‌ها):
- ۵۱- مردان پاروپامیزاد
- ۵۲- اسکندر در آریانا (بزیان فرانسوی)
- ۵۳- اسلام... .
- *آثار به زبانهای خارجی:
- ۵۴- Men and Events -
- ۵۵- In the Highlight of Modern History of Afghanistan
- ۵۶- Guide to Kabul with Nancy Dupree
- ۵۷- Alexander au Afghanistan
- ۵۸- Culture (In Italian)- Afghanistan Custom
- *ترجمه‌ها:
- ۵۹- بابر
- ۶۰- هنر قدیم افغانستان
- ۶۱- بامیان
- ۶۲- اسکندر در آریانا
- ۶۳- صنعت بودائی باختر
- ۶۴- یونانی‌ها در آریانا (چاپ نشده)
- علاوه بر این‌ها، استاد کهزاد صدها مقاله بزبان دری و زبانهای خارجی در عرصه تاریخ، ادب، فرهنگ و باستان شناسی در دایرةالمعارف آریانا و مجله‌های کابل، آریانا، افغانستان، ژوندون و همچنان در اخبار‌های اصلاح و انیس به دست نشر سپرده است.

نمونه شعر استاد احمد علی کهزاد مردی که عاشق افغانستان بود:

افغانستان

ای کشور افغانستان * ای سرزمین باستان
مهد فروغ آریان * پاینده نامت جاودان
پاینده نامت جاودان
ای کشور آزادگان * ای مہیٹ فرزندگان
خاکت کهن، بختت جوان * زی شادمان، زی کامران
زی شادمان، زی کامران
ای مرکز مشرق زمین * فر تو با شوکت قرین
کانون رسم راستین * در پیکر مشرق روان
در پیکر مشرق روان
ای قلب پاک آسیا * ای منبع صدق و صفا
خاک ترا چون توتیا * در دیده مالم هر زمان
در دیده مالم هر زمان
حُب تو باشد دین من * عشق تو شد آئین من
ای مادر شیرین من * ای کشور با عز و شان
ای کشور با عز و شان
افغانی افغان دیار * آزاده ای در کهسار
دارم بنامت افتخار * تا زنده باشم در جهان
تا زنده باشم در جهان
تا پرچم فتح و ظفر * محراب و منبر را بیر
دارد عقابی جلوہ گر * در مطع مشرق عیان
در مطع مشرق عیان
ناصر اوریا * ۲۷ فبروری ۲۰۱۸ - تکزاس